

אזמרה לשמך

פסקי הלכות ותשובות מפי מורנו הגאון רבי עמרם פריד שליט"א

דיני ומנהגי ימי העומר

קניית בגדים בימי הספירה

שאלה: האם מותר לקנות בגדים בימי ספירת העומר.

תשובה: בגדים חשובים שמברכים עליהם שהחיינו¹ יש נוהגים להמנע מלקנות², אולם אם קונה אותם ע"מ להשתמש בהם אחר ימי הספירה מותר לכתחילה³. ובגדים שאינם חשובים מותר לקנותם אף לשימוש בימי הספירה.

1. בגמרא ברכות (נד ע"א) שנינו "בנה בית חדש או קנה כלים חדשים מברך שהחיינו", ונפסק בשלחן ערוך (סימן רכג ס"ג). ובמשנה ברורה (שם ג') כתב שהוא הדין כשקונה בגד חדש ששמח בו מברך עליו שהחיינו. ובגדר בגד חשוב כתבו המשנה ברורה (שם ג') והכף החיים (שם ס"ק כב) שהוא בגד המשמח כל אחד לפי ערכו עשיר לפי עושרו ועני לפי עניו, וראה עוד בשלחן ערוך שם שתי דעות אם אף על חלוק מנעלים וכיוצא"ב יש לעני לברך, והכרעת המשנה ברורה (שם כד) בשם פרי מגדים (שם א"א סק"י) ודרך החיים (שם) שעל חלוק ומנעלים אף עני השמח בהם אין לו לברך עליהם, אמנם על נעליים יקרות וחשובות יש לברך שהחיינו ואינם בכלל חלוק ומנעלים האמורים בדברי המשנה ברורה.

2. הנה עיקר איסור זה שלא לברך שהחיינו בימי העומר לא מצינו לו מקור בשלחן ערוך, אולם ראה בתשובות ופסקים לחכמי אשכנז (ס"ס) שהביא שרבי שרירא גאון אסר לברך שהחיינו בימי העומר, וכן כתב העוללות אפרים (חי' במאמר קז). והכרעת המשנה ברורה (סימן תצג ס"ק ב) שלא יביא אדם עצמו לידי חיוב שהחיינו בימי העומר, אבל אם נזדמן לו ברכת שהחיינו יכול לברך. ולענין קניית בגד חדש שמברכים עליו שהחיינו ראה בלקט יושר (עמוד צז) שכתב שמהרא"י ז"ל לא היה מתיר ללבוש בימי העומר אפי' מצנפת חדשה של פשתן, ואפי' אין לו מצנפת אחרת. ובספר פחד יצחק (למפורטני, ערך עומר) כתב בשם הר"ר מה טוב שאין אומרים שהחיינו בימי העומר, ולכן בגדים ששייך בהם ברכת שהחיינו יש להחמיר שלא לקנותם עד ל"ג בעומר. וכ"כ מהר"ח פלאגי (מועד לכל חי סי' ו' אות יב) שמנהג טוב הוא שלא לחנוך מלבוש חדש בימי

העומר מפני ברכת שהחיינו. ואולם העקרי הד"ט (סימן כא אות יז) הביא דברי הפחד יצחק בשם הר"ר מה טוב, וכי ע"ז, במקומות שנתיישבת לא היו נוהגים כלל שלא לברך זמן בימי העומר, ואין לאסור לקנות בגדים חדשים בימי העומר. ועוד מצינו במאמר מרדכי (סימן תצג ס"ק ב) שכתב על עיקר מנהג זה שלא לברך שהחיינו בימי העומר שמנהג טעות הוא, והשתרבו ממה שנפסק בשלחן ערוך (סימן תקנא ס"י) שטוב ליהרר שלא לומר שהחיינו בין המצרים על פרי או מלבוש מהטעם שכתב הבנימין זאב (סימן קסג) שאין לומר בזמן אבל וצער שהחיינו לזמן הזה, ומזה למדו שה"ה לימי העומר, אבל אין לחוש לזה מאחר שלא מצינו כן בשום ספר ואי"א דלא לשתימיט שום פוסק ראשון או אחרון לכתוב כן, ויש לחלק שחרבן בהמ"ק חמיר לן טפי ולכן החמירו בכמה דברים בבין המצרים, אבל אינם דומים לכל הדינים ואין להחמיר שלא לברך שהחיינו עכ"ד. ואולם אפשר שיש לחלק שאף שהתיר המאמר מרדכי לברך ברכת שהחיינו על פרי חדש בימי העומר, מכל מקום אפשר שלבישת בגדים חדשים המשמחים כגון אלו שמברכים עליהם שהחיינו שאני שבהם יש שמחה יתירה ואסור בימי העומר, וכמו שמצינו באל"ה רבה (סימן תקנא ס"ק יז) שאף בשבת שבבין המצרים שיש מתירים לברך בה שהחיינו על פרי חדש, מי"מ על בגד חדש דאיכא שמחה טפי אסור. ואפשר שכמו"כ חלוק הוא לענין ימי העומר שיודה בזה המאמר מרדכי לדברי הלקט יושר [אף שלא היו לפנין]. ואמנם כן מצינו בספר אורח חיים (על הגדש"פ להבן איש חי) שכתב שנהגו במדינתו לחלק כן, שעל פרי חדש מברכים שהחיינו בימי העומר, אבל על בגד חדש אין מברכים שהחיינו בימי

קניית כלים חשובים בימי העומר

שאלה: האם מותר לקנות רכב או מזגן בימי ספירת העומר.

תשובה: קניית רכב לרווק, יש הנוהגים להמנע⁴, ולנשוי המשתמש בו עם בני ביתו שמברך עליו הטוב והמטיב⁵, מותר⁶. וכן קניית מזגן מותרת⁷.

קניית פרי חדש בימי הספירה

שאלה: האם מותר לקנות פרי חדש בימי העומר.

תשובה: יש הנוהגים להמנע⁸, ואולם לצורך שבת יש להקל⁹.

בטבת וצום גדליה אפשר לברך בהם שהחיינו. וכיון שאין האבילות אוסרת הברכה כלל ממילא שברכת הטוב והמטיב שאין בה ברכה על הזמן אפשר לברכה אף בימי אבילות.

7. קניית מזגן מותרת היא הן מדין קניית כלי חדש, שכיון שקונה אותו לביתו הרי זה גם לצורך בני הבית וממילא שאין מברכים אלא הטוב והמטיב ומותר לברך ברכה זו בימי העומר. ואם נדון התקנת מזגן חדש כבניה גם כן יש להתיר הדבר, וכמו שמבואר מדברי השלחן ערוך שלענין דיני אבילות שמראש חודש אב כתב (סימן תקנא ז"ו) שיש להחמיר שלא לתקן בגדים ומנעלים חדשים מראשחודש אב, ובסעיף ב שם כתב שאין לבנות בנין של שמחה כגון בית חתנות לבנו מראש חודש והילך, ומשמע שאף שהחמיר לאסור עשיית בגד חדש מראש חודש מכל מקום לא אסר בניית בית חדש אלא בית של שמחה כגון בית חתנות בלבד, ומבואר שבניית בית קל דינו מעשיית בגד חדש, ולפי זה גם התקנת מזגן בבית דינה כבניה בבית שאף באבילות שמראש חודש אב לא נאסרה וכ"ש באבילות של ימי העומר הקלה ממנה. ואולם יש מקום לומר שדין התקנת מזגן כדיון קניית כלי חדש, שהרי המזגן לפני התקנתו בבית תלוש הוא וכלי הוא נחשב, אמנם גם קניית כלי חדש הנקנה לעצמו ולאחרים מותרת כמבואר בהמשך התשובה, כיון שקונה גם לצורך בני ביתו הרי אינו מברך אלא הטוב והמטיב וברכת הטוב והמטיב מותרת גם בזמן אבילות.

8. בספר פחד יצחק (למפורטיני, ערך עומר) הביא בשם הר"ר מה טוב שנהגו שאין מברכים שהחיינו בימי העומר, ולכן לא יקנה בגד חדש. ואמנם המאמר מרדכי (סימן תצג ס"ב) כתב שאין לזה מקור וטעם, ועוד היה מקום להוסיף להקל שאף הלקט יושר שהביא ממהרא"י לאסור קניית בגד חדש בימי העומר לא מצינו בדבריו לאסור אלא בגד חדש אשר חמור הוא מפרי חדש כמבואר באליה רבה (סימן תקנא ס"ו), וכמבואר בהערה לעיל, מי"מ כיון שהכרעת המשנה ברורה (סימן תצג ס"ב) שאין לברך שהחיינו אלא אם נדומנו לו הברכה, ראוי להמנע בימי העומר מלהביא עצמו לחיוב שהחיינו בקניית פרי חדש.

העומר. ומכל מקום לענין בעלי שמחה כגון בעל ברית או חתן וכלה שנישואיהם בליל ל"ג בעומר כתב המקור חיים (להחתן יאיר, ס"ג) שמתירים בקניית בגדים חדשים.

3. שכיון שהמנהג לברך בשעת לבישה כמבואר במאמר מרדכי (סימן רכג סק"ה) שהוכיח כן ממנהגו של מהר"ם מרוטנברג הובא בתשב"ץ קטן (סימן קכ) ללבוש בגד חדש בליל שני של ראש השנה כדי לצאת בו בברכת שהחיינו, הרי שאף שקנה בגד זה קודם ראש השנה מכל מקום אינו מברך עליו ברכת שהחיינו אלא בעת שלובש אותו, ומשום כך יכל להתחייב בברכת שהחיינו בלבישתו בליל שני של ראש השנה, הרי שחובת הברכה בעת הלבישה. וכן פסק בכף החיים (סימן רכג ס"ק ב). ומשום כך יכול לקנות הבגד בימי העומר ולברך שהחיינו בשעה שילבשו אחר ימי העומר.

4. הטעם בזה כיון שמבואר בשלחן ערוך (סימן רכג ס"ג) שהקונה כלי חדש לעצמו מברך שהחיינו, ונהגו שלא לברך שהחיינו בימי העומר כמבואר בפחד יצחק (למפורטיני ערך עומר) ובמשנה ברורה (סימן תצג ס"ב) שאין לאדם להביא עצמו לידי חיוב ברכת שהחיינו בימי העומר, וכפי שהובא בתשובה לעיל. וגדר כלי חדש שמברכים עליו הוא כלי החדש לקונה אותו ומשמח את ליבו כמבואר במשנה ברורה (סימן רכג ס"ק יג), וא"כ רכב ודאי נחשב הוא כלי חדש המשמח את קונו, ויש לרווק להמנע מלקנות בימי העומר רכב לעצמו, כיון שבאופן זה מתחייב הוא בברכת שהחיינו.

5. בשלחן ערוך (סימן רכג ס"ה) כתב שהקונה כלי חדש לעצמו ולבני ביתו מברך הטוב והמטיב, ומטעם המבואר בטור שם על פי המבואר בגמרא (ברכות נט ע"ב) דכל שיש בו טובה לו ולאחרים מברך עליו הטוב והמטיב, ואף רכב זה שקונה בעל משפחה יש בו טובה לו ולבני ביתו ויש לו לברך עליו הטוב והמטיב.

6. הטעם שמוותר לברך ברכת הטוב והמטיב בימי העומר מבואר מדברי המ"א (סימן תקנא ס"ק ב) שכתב שהטעם שאין לברך שהחיינו בימי המצרים אינו משום אבילות אלא משום שאין לברך שהגיענו לזמן הזה בזמן ימי המצרים שהוא מועד לפורענות, ומטעם זה כתב הפרי מגדים (יא"א שם) שבצום י'

קניית נעליים חדשות בימי העומר

שאלה: האם מותר לקנות נעליים חדשות ולהשתמש בהן בימי העומר.

תשובה: מותר, ולנוהגים שלא לברך שהחינו בימים אלו אף קניית נעלים שהם יקרות וחשובות אסורה שאף על קניית נעלים שהם יקרות וחשובות מברכים שהחינו וראה בהערה¹⁰.

קניית תכשיט חדש בימי העומר

שאלה: האם מותר לקנות תכשיט חדש ולענוד אותו בימי העומר.

תשובה: מותר לקנותו, אבל אם תכשיט חשוב הוא שמברכים עליו שהחינו לגבי ענידתו ראה להלן בעניין ענידת תכשיט חדש בימי העומר.

ענידת תכשיט חדש בימי העומר

שאלה: האם מותר לחדש תכשיט חדש בימי העומר.

תשובה: בימות החול יש הנוהגים להמנע, ואולם מותר לחדש בשבת¹¹.

אכילת פרי חדש בימי הספירה

שאלה: התארח אצל חברי והגיש לפניו מלון, האם יכול לאוכלו ולברך עליו שהחינו.

תשובה: מותר לאוכלו ולברך עליו שהחינו, שאין האיסור אלא כשקונה הפרי אבל אם נזדמן לו הפרי מותר¹².

11. כמבואר בהערה לעיל בתשובת שאלת 'קניית פרי חדש בימי הספירה', יש נוהגים להמנע מלברך שהחינו בימי העומר, ומשום כך אין להביא עצמו לידי חיוב ברכת שהחינו בימי העומר, ואולם הובא שם מהלבוש לענין אבילות ימי בין המצרים שכתב שאף שאין מברכים בימים אלו ברכת שהחינו, מכל מקום בשבתות שבהם מברכים שהחינו, והתבאר שם שאם לענין שבת שבימי בין המצרים כך, קל וחומר לענין שבת שבימי העומר שקל דין אבילות שבו מאבילות ימי בין המצרים, שיש להקל לברך לכתחילה שהחינו בשבת שבימי העומר, ומטעם זה יכולה אשה לענוד תכשיט חדש בשבת שבימי העומר, שכיון שברכת שהחינו על בגד חדש וכן על תכשיט חדש נהגו לברך עליו בשעת לבישה ותחילת שימוש, ולא בשעת הקניה כמבואר במאמר מרדכי (סימן רכג סק"ה) ובכף החיים (שם ס"ק ב) [וראה לעיל בהערה בתשובת שאלת קניית בגדים בימי הספירה שהתבאר מקור הדבר], משום כך יכולה אשה לקנות תכשיט חדש בימות החול של ימי העומר, ולענוד אותו בשבת.

12. כמובא בהערות לעיל נהגו שלא לברך שהחינו בימי העומר אולם כתב המשנה ברורה (סימן תצג ס"ק ב) שאם נדזמן לו ברכת שהחינו בימי עומר יכול לברך, ואין המנהג אלא שלא להביא עצמו לידי חיוב ברכת שהחינו, ומטעם זה אם הובא לפניו פרי חדש יכול לאוכלו ולברך עליו שהחינו.

9. שאף בימי בין המצרים שאין לברך בהם שהחינו כמבואר בשלחן ערוך (סימן תקנא ס"י), מכל מקום כתב הלבוש (שם) שבשבת שבין המצרים מותר לאכול פרי חדש ולברך עליו שהחינו, וכ"ש בימי העומר שאינם ימי פורענות כ"כ כימי המצרים, שאין להחמיר בשבתות שבהם שלא לברך שהחינו. ואפשר שאף למבואר בכתבי האר"י שהובאו במגן אברהם (שם) שאף בשבת שבין המצרים אין לברך שהחינו ימי העומר אין בהם חומרא זו, שאינם זמן פורענות כ"כ כימי המצרים.

10. כמבואר לעיל בתשובת שאלת 'קניית בגדים חדשים בימי העומר' יש הנוהגים שלא לברך שהחינו בימי העומר, והמשנה ברורה אף שלא חש לזה מכל מקום כתב שיש להמנע מלהביא עצמו לברכת שהחינו בימי העומר, ומשום כך נוהגים להמנע מלקנות בגדים חשובים בימי העומר, ולפי זה אף מקניית נעלים יקרות וחשובות שמברכים עליהם שהחינו כפי המבואר לעיל בתשובת 'קניית בגד חדש בימי העומר', יש להמנע, שאף שמבואר בשלחן ערוך (סימן רכג ס"ו) שאין מאחלים תבלה ותתחדש על קניית נעלים משום שנעשים מעור בהמה, מכל מקום ברכת שהחינו מברכים על קניית הנעלים, ומטעם זה הנוהגים להמנע מלחדש בגדים בימי העומר משום ברכת שהחינו, יש להם להמנע אף מלחדש נעלים יקרות וחשובות בימי העומר.

דין פרי חדש שהתקבל במתנה בימי הספירה

שאלה: המקבל פירות חדשים במתנה כיצד ינהג לגבי ברכת שהחיינו בימי העומר.

תשובה: אם הפרי ישמור על טריותו עד שבת יש הנמנעים מלברך עליו שהחיינו בחול ולהמתין עד שבת¹³, אך אם יפסיד מאיכותו יכול לאוכלו ולברך שהחיינו גם באמצע השבוע¹⁴.

צביעת וסידוד בית בימי העומר

שאלה: צביעת וסידוד הבית, האם מותרת בימי העומר.

תשובה: מותרת, שלא אסרו אלא ריקודים ומחולות וכיוצא בהם, אבל צביעה וסידוד אין בה שמחה כל כך.

שמיעת מוזיקה ווקאלית בימי העומר

שאלה: האם מותר לשמוע הקלטות שירים שאין בהם מנגינה.

תשובה: יש להחמיר בזה, ששמיעת ההקלטה בטיפ או בנגן נחשבת שמיעת כלי שיר¹⁵.

שירה בפה בימי העומר

שאלה: האם מותר לשיר בפה בלא כלי נגינה בימי העומר.

תשובה: ליחיד מותר לשיר לעצמו, אבל אסור לשיר שירה בציבור אף בלא כלי נגינה¹⁶.

שמיעת כלי שיר, שכיון ששומעים אותם באופן בו שומעים שאר שירים, הרי שמיעת השירים בכלי זה בו שומעים שירה נחשבת שמיעת כלי שיר, ומשום כך ראוי לאסור אף שמיעת שירים אלו, ומכל מקום המקל בזה אין למחות בו.

16. כמבואר בהערה לעיל בתשובת שאלת 'שירה ווקאלית בימי העומר' אסרו חכמים ריקודים ומחולות בימי העומר, ומטעם זה אף יש להמנע אף משירה בציבור, שאף היא מענין מחולות להאסר בימי העומר. ואולם יחיד המזמר לבדו אין בו משום מחולות, שאין מחולות אלא ברבים, ומשום כך מותר לשיר לבדו בימי העומר. ואמנם מצוי בלקט יושר שנהג איסור אף בשירה בפה, מכל מקום מדברי הפוסקים משמע היתר בזה.

17. כמבואר בהערה לעיל טעם איסור שמיעת כלי שיר בימי העומר משום ריבוי השמחה שבו, ונהגו להמנע מכך משום אבילות על מיתת תלמידי רבי עקיבא שארעה בימים אלו, ואולם שמיעת כלי שיר תוך כדי לימודים אין בה ענין שמחה אלא מעשה לימודים ומותרת בימי העומר. ובפרט שהתחיל קודם ימי העומר ויש לחשוש שישכח מה שכבר למד. ואולם עיקר ההיתר בלימוד תוי הנגינה וכדומה, אולם כאשר כבר עוסקים בניגון השירים ממש, נכון להמנע מכך.

18. כמבואר בהערה לעיל טעם איסור שמיעת כלי שיר בימי העומר משום ריבוי השמחה שבו, ונהגו להמנע מכך משום אבילות על מיתת תלמידי רבי עקיבא שארעה בימים אלו,

13. כמבואר בהערה לעיל שלפי המבואר בדניי אבילות ימי המצרים שהקל הלבוש שם לברך שהחיינו בשבתות שבהם, כ"ש שיש להקל בשבתות שבימי העומר.

14. בשלחן ערוך (סימן תקנא ס"ז) כתב לענין אבילות בין המצרים, שעל מצות פדיון הבן יכול לברך שהחיינו שלא יחמיץ המצוה בזמנה, וכתב הרמ"א שם שהוא הדין בברכת שהחיינו על פרי חדש אם לא ימצא פרי זה אחר ימי המצרים שמותר לו לברך שהחיינו בימי המצרים, וכתב המגן אברהם (שם ס"ק מד) שאף אם ימצא פרי אחר ימי המצרים כל שפרי זה שלפניו יכול להפגם אם ימתין עד אחר ימי המצרים או עד שבת, יכול לאוכלו ולברך עליו שהחיינו בימי המצרים. ולפי זה כ"ש שבימי העומר שאבילותם קלה שיכול לברך שהחיינו אם ההמתנה תפגום הפרי.

15. כתב השלחן ערוך (סימן תצנ ס"א) "נוהגים שלא לישא אשה בין פסח לעצרת עד ל"ג לעומר, מפני שבאותו זמן מתו תלמידי רבי עקיבא", וכתב המגן אברהם (שם ס"ק א) שכמו כן נהגו איסור לעשות ריקודים ומחולות, וכן כתב המשנה ברורה (שם ס"ק א) וכתבו הפוסקים שהוא הדין שמיעת כלי שיר בכלל ריקודים ומחולות היא. ומטעם זה אסור לשמוע קלטות שירים בימי העומר, שהרי שומעים בהם כלי שיר. ואולם שמיעת שירים שאין בהם מנגינות יש לדון שאין בה איסור שמיעת כלי שיר, שהרי אין שומעים בהם כלי נגינה אלא שירה בפה בלבד, אולם נראה שאף שירים אלו בכלל איסור

לימודי נגינה בימי העומר

שאלה: התחיל ללמוד נגינה קודם ימי העומר האם מותר להמשיך בכך בימי העומר.

תשובה: מותר, שכיון שמנגן לצורך לימודים אין זה בכלל ריקודים ומחולות ואינו בכלל האיסור, וראה בהערה¹⁷.

נגינה לצורך בריאות

שאלה: האם מותר לנגן בימי העומר לצרכי בריאות [תרפיה במוסיקה וכדומה].

תשובה: מותר, שאין איסור אלא במחולות וריקודי שמחה, אבל לצורך רפואה וכיוצא בזה אינו בכלל האיסור¹⁸.

ריקוד לשמחת אירוסי חבר בימי העומר

שאלה: חתן שהתארס בימי העומר האם מותר לחבריו לרקוד בפניו בלא תזמורת.

תשובה: אסור, משום המנהג להמנע מריקודים ומחולות בימי העומר, ואף בלא כלי תזמורת נחשב הדבר ריקודים ומחולות¹⁹.

הימים בספירה שמותרים בריקודים ומחולות

שאלה: עד מתי זמן איסור שמיעת מוזיקה בימי העומר.

תשובה: לבני ספרד המנהג לאסור עד יום לד בעומר, ולבני אשכנז עיקר המנהג לאסור עד ערב שבועות, ומנהג ירושלים להתיר כבר מראש חודש סיון²⁰.

הוא טו יום לפניו. וכן כתב הבית יוסף (סימן תצג) בדעת הטור שם. ב. המאירי (יבמות סב ע"ב) כתב שפסקו מלמות כבר ביום ל"ג לעומר. ג. רבינו ירוחם (אדם וחווה נתיב ה ח"ד) כתב בשם התוספות שמיתת תלמידי רבי עקיבא היתה בל"ג יום שאין אומרים בהם תחנון מתוך כל ימי הספירה. ד. דעת המהרי"ל (הלכות שני חמישי ושני) שמתו ל"ג יום.

ובפסק ההלכה נחלקו השלחן ערוך והרמ"א: השלחן ערוך פסק כדעת הרז"ה והטור שמיתתם הייתה עד יום ל"ד בעומר, ומשום כך יש לנהוג מנהגי אבילות אלו עד יום ל"ד בעומר, אלא שמקצת היום ככולו וכבר עם תחילת היום מותרים. והרמ"א פסק שמנהגי האבילות עד יום ל"ג בעומר הם וביום ל"ג בעומר כבר מותרים בתספורת. וביאר בדרכי משה (אות ג) שפסק בזה כדעת מהרי"ל שמיתתם הייתה ל"ב ימים בלבד, ומשום כך בל"ג בעומר מותרים בתספורת.

ואולם כתב הט"ז (שם סי' ק) שאף שמותרים בתספורת מיום ל"ג בעומר, מכל מקום נהגו שאין נושאים נשים בימי הספירה אף אחר ל"ג בעומר, ומשום אבילות על הגזירות הקשות שהיו בקהילות אשכנז בשנת תנ"ו, אלא שלא החמירו באבילות זו אלא לענין נישואין שהיא שמחה יתירה אבל בתספורת הקלו. ומטעם זה יש לבני אשכנז לנהוג

ואולם שמיעת כלי שיר לצורך רפואה ובריאות כגון תרפיה במוסיקה ושאר דברים כיוצא בזה, אינו בכלל ריקודים ומחולות. 19. כמבואר בהערה לעיל בתשובת שאלת 'לימוד נגינה בימי העומר', נהגו להמנע מריקודים ומחולות בימי העומר משום אבילות על פטירת תלמידי רבי עקיבא בימים אלו, ומשום כך יש להמנע מריקודים לפני חתן הבא בקשרי שידוכים, ואף בלא תזמורת, שהריקוד עצמו נאסר.

20. בגמרא (יבמות סב ע"א) שנינו "שנים עשר אלף זוגות תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה בזה, תנא כולם מתו מפסח ועד עצרת". ומטעם זה כתבו הגאונים (שמע"י תשובה סימן רעח) שנהגו בימים אלו שלא לישא אשה ושלא להסתפר, משום אבילות על מיתת תלמידי רבי עקיבא. ואולם רבים מן הראשונים כתבו שלא מתו תלמידי רבי עקיבא בכל הימים שבין פסח לעצרת אלא בחלקם ונחלקו באלו ימים מתו, וממילא באלו ימים יש להתאבל וארבע שיטות בדבר: א. התשב"ץ (ח"א סימן קעח) הביא שדעת הרז"ה שמתו מיום שני של פסח עד יום ל"ד לעומר, ומשום שמצא בספר ישן שכתבו שמתו עד פרוס העצרת. ועד פרוס העצרת הוא טו יום קודם חג העצרת, שכן מבואר בגמרא (מגילה כט ע"ב) שפרוס החג

תספורת בל"ג בעומר שחל ביום חמישי

שאלה: לשיטות הסוברים שאין לגלח השערות ביום חמישי בשבוע, האם מותרים לגלח בל"ג בעומר שחל ביום חמישי.

תשובה: מותרים, שבאופן זה שאי אפשר ביום שלפניו או שלאחריו, אינו בכלל האיסור²¹.

מנהג האר"ז ללענין תספורת בימי העומר

שאלה: הנהגים כמנהגי האר"ז, באלו ימים מימי העומר מותרים בתספורת.

תשובה: הנהגים כמנהגי האר"ז ל"אסורים בתספורת בכל ימי העומר מלבד ערב חג השבועות, משום שעל פי סוד ימים אלו ימי דין התלויים בשערות, ואין לגלח בהם השערות²².

אכילה קודם ספירת העומר

שאלה: אחר שהגיע זמן הספירה, האם מותר להתחיל לאכול קודם ספירת העומר.

תשובה: אסור, ואף כשיש מנין קבוע אסור, אולם אם מעמיד שומר שיזכיר לו להתפלל ולספור מותר²³, וכן נראה שאם שם שיעון מעורר או התראה בפלאפון וכתוב על זה ספירת העומר מהני.

יצמחו בשבת. והערך השולחן (שם ס"ו) הקשה איזה איסור הוא שמתחילין לגדל בשבת. וראה במחצית השקל שמדבריו שכתב שאין כבוד השבת שיתחילו השערות לצמוח בשבת מתיישבת קושיה זו.

והנה המשנה ברורה אף שהביא (שם ס"ו) ההלכה שלא ליטול הציפרניים ביום חמישי, לא הביא הלכה זו שלא לגלח ביום חמישי, ומשמע שלא פסק הלכה זו. ואמנם מדברי החתם סופר (אורח חיים סימן קנח) מבואר שנהגו כדברי הט"ז, אכן במקום שאי אפשר ביום אחר כמו באופן זה שחל ל"ג בעומר ביום חמישי מותרים להסתפר ולגלח ביום חמישי. ועוד מצינו בשערי תשובה (סימן רנא) שבמקום הצורך מותר גם ביום חמישי.

22. השערי תשובה (סימן תצנ ס"ק ד) הביא שכתב באגרות הרמ"ז (סימן ב) שלפי מנהג האר"ז ז"ל אין לגלח השערות בכל ימי הספירה ואפילו לכבוד ברית מילה, לפי שימי דין הם. וכן הביא מהרח"ו בפרי עץ חיים (שער כב פ"ו) והרש"ש בנהר שלום (דף כח) מהאר"ז ז"ל שכיון שימי העומר ימי דין הם אין לגלח בהם השערות. ומטעם זה הנהגים כמנהגי האר"ז ז"ל מחמירים שלא לגלח השערות בכל ימי העומר מלבד בערב חג השבועות.

23. כתב הרמ"א (סימן תפט ס"ד) "וכשהגיע זמן הספירה אסורים לאכול עד שיספור", וכתבו המגן אברהם (שם ס"ק יא) והגר"א (שם ס"ק ו) שזמן הספירה הוא משעת צאת הכוכבים, שמשעה זו אסור להתחיל לאכול סעודה קודם שיספור העומר. וכתב המשנה ברורה (שם ס"ק כג) שאם לא התפלל ערבית אסור באכילה אף משום מצות קריאת שמע שאסור לאכול קודם

אבילות להמנע ממחולות וריקודים בכל ימי הספירה עד ערב חג השבועות אף הנהגים היתר בתספורת בימים אלו.

ואמנם מצינו בלא"ה רבה (שם ס"ק ב) שהסתפק אם לנהגים היתר בתספורת מראש חודש סיון אם מותרים אף בשמחת נישואין או שאין ההיתר אלא לענין תספורת. והובאו דבריו בשער הציון (שם אות ד). והכריעו פוסקי זמננו להחמיר לאסור נישואין אף בימים אלו לפי שכך היה המנהג. ואם החמירו לענין נישואין אף שיש בו מצוה, יש להחמיר אף לענין שמיעת מנגינות להמנע עד ערב חג השבועות.

21. בהגהות מהרש"ל על הטור (סימן רס) כתב שנוהגים שלא לקצוץ הצפרניים ביום חמישי בשבוע, וכן הביא השערי תשובה שם בשם מטה משה. וכתב הט"ז (שם סק"א) "שמעתי הטעם דדרך השערות והצפרנים המגולחים להתחיל לצמוח ביום ג' שאחר השטילה, ע"כ אין לעשות שיהיה זה בשבת", ומשום כך כתב הט"ז שגם בגילוח שערות יש להקפיד שלא לגלח ביום חמישי.

והמגן אברהם (שם סק"א) הביא בשם הב"ח שטעם הדבר משום חסרון בכבוד השבת שעושה כן לפני ערב שבת, והקשה עליו ממשנה ששינו בתענית (טו ע"ב) אנשי משמר ואנשי מעמד אסורין מלספר ומלכבס, ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת. ופירש רש"י שם "שדרך רוב בני אדם להסתפר בחמישי, ולא בערב שבת, מפני הטורח". ותירץ דאפשר דמ"מ מצוה מן המובחר בערב שבת, אלא שאנשי מעמד לא היו פנוים בערב שבת. והגר"ז (קונטרס אחרון שם) הקשה על הט"ז מדברי הגמרא (סנהדרין כב ע"ב) שמלך מסתפר בכל יום, ומבואר שאף ביום חמישי היה המלך מסתפר, ואף ששערותיו

נזכר אחר השקיעה ששכח לספור ספירת יום האתמוול

שאלה: שכח לספור ספירת העומר ונזכר למחרת אחר השקיעה וספר, האם יכול להמשיך לספור בשאר הימים בברכה.

תשובה: אם נזכר לספור קודם שעברו שלשה עשר וחצי דקות מהשקיעה, יכול להמשיך בשאר הימים לספור בברכה, שכיון שספק יום הוא, מצטרף ספק זה לספק שמה המחסר יום אחד אינו מחסר בספירה כולה ויכול לברך בשאר הימים משום ספק ספיקא לקולא²⁴.

יום אחד שוב אינו מברך, מכל מקום אם אין הדבר ברור לו ששכח לספור יום אחד אלא מסופק בדבר, יכול להמשיך בשאר הימים לספור בברכה, וכן פסק השלחן ערוך (שם ס"ח). וביאור טעמו של התרומת הדשן נחלקו הפוסקים: הפרי חדש (שם ס"ו) ביאר שהטעם משום שספק ספיקא הוא, שמה לא שכח לספור ואף אם שכח שמה הלכה כדעת ר"י שאף המחסר יום אחד מימי הספירה יכול לספור שאר הימים בברכה. והמאמר מרדכי (שם ס"ה) ביאר שטעם הדבר משום שכיון שעיקר ההלכה כדעת הראשונים שכל יום מצוה בפני עצמה היא ואין ספירת יום אחד מעכבת, הרי שאף שחוששים לדעת הבה"ג לענין ברכה, מכל מקום אין זה אלא כאשר ודאי לו ששכח ספירת יום אחד, אבל במקום ספק שמה שכח, יכול לסמוך על דעת רוב הראשונים שכל יום מצוה בפני עצמה ואין חסרון יום אחד מעכבו בקיום המצוה ויכול לברך.

ומבואר מדברי הפרי חדש שספק ספיקא לחיוב בספירת העומר מחייב בברכה, שאף שספק ברכות להקל, מכל מקום בספק ספיקא אם חייב במצוה שהוכרע בהכרעת ספק ספיקא שחייב הוא במצוה, מחויב הוא ממילא אף בברכה, ומדברי המאמר מרדכי מבואר שכל שיש צד שספר ספירה כהוגן יכול להמשיך ולספור בשאר הימים בברכה.

והנה בגמרא (שבת לד ע"ב) שנינו שאחר שקיעת החמה הוא זמן בין השמשות ודינו כספק יום ספק לילה. לדעת רבי יהודה שם, שיעור בין השמשות הוא כשיעור מהלך שלשת רבעי מיל. ולדעת רבי יוסי בין השמשות הוא כהרף עין, זה נכנס וזה יוצא. ולדעתו, עד כדי מהלך שלשת רבעי מיל לאחור שקיעת החמה, הוא ודאי יום, וזמן מועט לאחר מכן, כדי מהלך כחמישים אמה, מגיע זמן בין השמשות, שהוא כהרף עין. ומסקנת הגמרא שם (להב"ב) שהלכה כדברי שניהם להחמיר. ובשיעור מהלך מיל נחלקו הראשונים, דעת התרומת הדשן (סימן קס"ו) שהוא שמונה עשרה דקות. וכן פסקו השלחן ערוך (סימן תנט), והרמ"א (סימן רסא). ונמצא לפי זה ששיעור מהלך שלשת רבעי מיל הוא שלש עשרה דקות וחצי. ומשום כך נראה שכל שנזכר לספור קודם שיעור זה של שלש עשרה וחצי דקות אחר השקיעה יכול להמשיך ולספור בשאר הימים בברכה, שיש בזה ספק ספיקא שמה בין השמשות יום הוא ונמצא שספר ביום ולא חסר הספירה לדעת הרמב"ם, ואף אם תמצא לומר שבין השמשות לילה

שיקרא קריאת שמע של ערבית כמבואר בשלחן ערוך (סימן רלה ס"ב). וכתב עוד המשנה ברורה (שם ס"ק כו) שכפי המבואר בשלחן ערוך לענין תפילת מנחה (סימן רלב ס"ב), ולענין קריאת שמע (שלחן ערוך שם), ולענין מצות קריאת מגילה (סימן תרצב ס"ד). הרי שלא רק מזמן המצוה אסור להתחיל לאכול סעודה, אלא אף מחצי שעה סמוך לזמן המצוה אסור להתחיל באכילה שמה ימשך, ומטעם זה אף לענין מצות ספירת העומר אסור בסעודה מחצי שעה קודם המצוה, ואולם מכל מקום במקום שהשמש קורא לתפילה ולספירה יכול להתחיל בסעודה בחצי שעה זו שיכול לסמוך על קריאת השמש שתזכיר לו, אך אין קריאת השמש מועלת אלא לענין חצי שעה שקודם זמן המצוה, אבל בהגיע זמן המצוה אסור להתחיל לאכול אף במקום שהשמש קורא. ואולם לענין קריאת שמע מצינו במשנה ברורה (סימן רלה ס"ק יח) שהביא דעת מגן אברהם שם (סימן ד) שאף אחר שהגיע זמן המצוה מועיל להעמיד שומר שיוזכר לו המצוה, ויכול להתחיל לאכול, ויש לחלק ששמש בלבד הוא שאינו מועיל משהגיע זמן המצוה, שכיון שאינו מיוחד להזכיר לאדם זה יש לחוש שמה ימשך, אבל שומר פרטי לאדם זה מועיל אף אחר שהגיע זמן המצוה. ומטעם זה אם מעמיד שומר יכול להתחיל לאכול אף אחר שהגיע זמן המצוה.

24. נחלקו הראשונים בדיון השוכח לספור יום אחד מימי ספירת העומר, דעת הבה"ג (הובאה בתוספות מנחות סו ע"א ד"ה זכר, וברא"ש פסחים פ"י סימן מא, וברבינו ירוחם אדם וזהו נתיב ה"ח"ד) שהשוכח לספור יום אחד שוב אינו יכול לספור בשאר הימים, שכיון שבמצות הספירה נאמר "תמימות תהינה", הרי שאם חסר יום אחד אין כאן "תמימות". ודעת ר"י (הובאה ברא"ש וברבינו ירוחם שם, וכן הביא הריטב"א מגילה כ"א ע"א ד"ה דאמר מר) שאף השכח לספור יום אחד יכול להמשיך לספור שאר הימים בברכה, שכל יום מצוה בפני עצמה היא. ולהלכה כתב השלחן ערוך (סימן תפט ס"ח) "אם שכח לברך באחד מהימים, בין יום ראשון בין משאר ימים סופר בשאר ימים בלא ברכה", וביארו הפרי חדש והאליה רבה (שם) שהכרע השלחן ערוך לספור בשאר הימים בלא ברכה משום ספק שמה הלכה כבה"ג שאין לספור בשאר הימים, ומטעם זה כתבו שראוי למצוא אדם שיוציאנו ידי חובה לחוש לדעת ר"י שחייב הוא בספירה.

ואולם כתב התרומת הדשן (סימן לו) שאף שהשוכח לספור

ספק בספירת העומר לאשה

שאלה: אשה הסופרת בכל יום בברכה, ובאחד מימי הספירה נזכרה שבלילה ספרה מנין שאינו נכון ותכף ספרה ביום המנין הנכון, אולם חוששת שמא זה כמה ימים שאינה סופרת מנין נכון, האם מותרת להמשיך לספור בברכה.

תשובה: יכולה להמשיך לספור בברכה. וראה הערה²⁵.

ואמנם אף שכך הוא הדין לענין אדם המסופק, יש להסתפק שמא דין אשה חלוק בזה, שכיון שעיקר ההלכה שנשים פטורות ממצות ספירת העומר כמבואר ברמב"ם (תמידין ומוספין פ"ו הדין), ובמגן אברהם (סימן תפט ס"ק א), ובמשנה ברורה (שם ס"ק ג) שמצות עשה שהזמן גרמא היא ונשים פטורות ממנה, אם כן אפשר שאין אומרים אצלה ספק ספיקא שתוכל לספור בברכה, שאפשר שאין ספק ספיקא מועיל לחייב בברכה אלא אצל האנשים שחייבים בספירה, שספק ספיקא מועיל לחייבם בצירוף חזקת חיוב שיש להם, אבל הנשים שאין להם חזקת חיוב אפשר שאין בספק ספיקא לבדו להכריע שיברכו, שהרי מצינו במשנה ברורה (סימן רטו ס"ק ב) שאין בספק ספיקא לבדו לחייב ברכה, שכתב שם המשנה ברורה בשם האחרונים שספק ברכות להקל הוא אפילו במקום ספק ספיקא לחייב ברכה, כגון אכל דבר שהוא ברירה וספק כוית, שאף אם אין בו כוית אפשר שחייב הוא בברכה אחרונה משום הצד שעל ברירה חייבים ברכה אחרונה, ומכל מקום אומרים בו ספק ברכות להקל שאין ספק ספיקא מחייב ברכה, ואם כן יש לשאול למה לענין ברכה על ספירת העומר חייב הוא בברכה במקום משום ספק ספיקא מצותו מצוה שיש לברך עליה, ויש לחלק שבספירת העומר נוסף לספק ספיקא יש בו גם חזקת חיוב שעומד כל אדם בחיוב ספירת העומר אלא אם כן הופקע בו אפשרות קיום חיוב זה כגון שחסר יום אחד בספירתו וכיוצא בו, ומשום כך במקום ספק ספיקא שלא הופקע חיובו נוסף לזה גם הכרעת חזקת החיוב שלא להפקיעו מחיובו, אך בנשים שאין בהם חיוב ורק שקבלוהו עליהם חובה כדברי מגן אברהם (סימן תפט ס"ק א) אפשר שספק ספיקא לבדו אין בו להכריע שיברכו. אלא שיש לומר שאין טעם חיוב ספירת העומר במקום ספק ספיקא משום צירוף חזקת חיוב, אלא ענינו משום שאחר שהוכרע לענין המצוה שבחיוב גמור הוא ממילא שאין ברכתו לבטלה, מה שאין כן לענין חיוב ברכה אחרונה שתחילת הגידון בברכה היא ובה אומרים ספק ברכות להקל אף במקום ספק ספיקא.

הוא או שספירה ביום פסולה, שמא הלכה כדעת ר"י שאף המחסר יום אחד בספירתו יכול להמשיך לספור בברכה. ומטעם זה יכול להמשיך לספור שאר הימים בברכה, וכמו כן לטעמו של המאמר מרדכי יש להקל בזה, שכיון שיש צד שזמן זה עדיין יום הוא הרי שהייתה ספירתו כראוי לפי צד זה, וכל שיש צד שספר כראוי יכול להמשיך ולספור בברכה.

ואמנם בדברי הרמב"ם בפירושו המשניות (פסחים פ"ג), מבואר ששיעור מהלך מיל הוא שני חומשי שעה, שהם עשרים וארבע דקות. וכן דעת רבינו עובדיה מברטנורא (שם). וכן פסק הגר"ז. ולפי זה שיעור מהלך שלשת רבעי מיל הוא שמונה עשרה דקות, מכל מקום אם נזכר אחר שלש עשרה וחצי דקות אין להקל לספור בשאר הימים בברכה משום דעה זו בשיעור בין השמשות, שכיון שהשלחן ערוך והרמ"א פסקו כדעות ששיעור בין השמשות שלש עשרה דקות אין להקל לברך ברכה נגד הכרעתם.

25. כפי שהובא לעיל בתשובת שאלת 'נזכר אחר השקיעה ששכח לספור ספירת יום האתמול', נחלקו הראשונים אם המחסר ספירת יום אחד מימי הספירה הפסיד הספירה כולה או שיכול להמשיך לספור שאר הימים בברכה, ופסק השלחן ערוך שמספק יספור שאר הימים בלא ברכה, אולם הובא דעת הפוסקים שאם מסופק אם חסר ספירת יום אחד מימי הספירה יכול להמשיך לספור שאר הימים בברכה, שמשום ספק ספיקא מחויב הוא בשאר הימים בספירה כדין, ומשום כך יכול לברך על ספירתו. ומטעם זה אף אשה זו המסופקת שמא לא ספרה כראוי ימי הספירה, יכולה להמשיך ולספור בברכה, שאף כאן ספק ספיקא הוא, שמא הלכה כדעת ר"י שכל יום מצוה בפני עצמה היא, ואף השוכח לספור יום מימי הספירה יכול להמשיך ולספור בברכה, ואף אם הלכה כדעת בה"ג שהשוכח אינו יכול להמשיך ולספור שאר הימים, מכל מקום שמא זו ספרה כראוי, שהרי מסופקת היא בכך ואין כאן ודאות.

טלפון בית ההוראה: 054-8526896

לע"ג האשה החשובה
חיה בלה בת ר' שבתאי ליקר
שנפטרה בד' אייר תשס"ג

לתרומות והנצחות, להערות
והארות, ולקבלת העלון במייל
ניתן ליצור קשר 052-7175517
a0527175517@gmail.com

ברכת ישר כח להרב אריה
שינפלד שליט"א על סיועו
בהדפסת הגליון